

Корольчук Віктор Володимирович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ЗЛОЧИННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Розглянуто кримінально-правову та кримінологічну характеристику незаконного транснаціонального обігу наркотичних засобів. Висвітлено діяльність міжнародних правоохоронних організацій у запобіганні незаконному транснаціональному обігу наркотичних засобів. Наведено загальні та спеціально-кримінологічні заходи запобігання транснаціональному незаконному обігу наркотичних засобів в Україні та світі.

Ключові слова: транснаціональна організована злочинність; обіг наркотичних засобів; міжнародні правоохоронні організації; заходи запобігання.

Рассмотрены уголовно-правовая и криминологическая характеристики незаконного транснационального оборота наркотических средств. Определена деятельность международных правоохранительных организаций в предотвращении незаконного транснационального оборота наркотических средств. Приведены общие и специально-криминологические меры предупреждения транснационального незаконного оборота наркотических средств в Украине и мире.

Ключевые слова: транснациональная организованная преступность; оборот наркотических средств; международные правоохранительные организации; меры предотвращения.

Considered criminal law and criminological characteristics of transnational illicit trafficking in narcotic drugs. Describes activities of international law enforcement organizations in preventing illicit transnational trafficking in narcotic drugs. Shows general and special-criminological measures to prevent transnational illicit drugs in Ukraine and abroad.

Keywords: transnational organized crime; narcotics trafficking; international law enforcement organization; measures of prevention.

Найважливішими умовами розбудови України як правової держави є завершення реформування системи кримінальної юстиції, узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами, що відбуваються в перехідний період до ринкових відносин, який характеризується тривалою економічною кризою, безпрецедентною

тінізацією економіки, що спричиняє криміналізацію суспільних відносин. Особливу небезпеку для розбудови молодої держави і формування громадянського суспільства становлять суттєві зміни в структурі злочинності, яка набуває ознак транснаціональної.

На рубежі ХХ–ХХІ ст. державні діячі, представники правоохоронних органів, наукових кіл і правозахисних організацій стали розглядати транснаціональну злочинність як найбільшу загрозу безпеці окремих держав та міжнародному співтовариству. Уражені транснаціональною злочинністю у сфері незаконного обігу наркотиків країни повинні об'єднувати зусилля для протидії цьому небезпечному явищу, оскільки вона здійснює системний негативний вплив на економічне, соціальне, політичне й духовне життя суспільства. Ні державні кордони, ні національні й міжнародні форми соціально-правового контролю практично не створюють перешкод для розвитку та поширення цього виду злочинності. Злочинні організації саме транснаціонального спрямування сьогодні домінують у кримінальному середовищі. Вони здійснюють свою злочинну діяльність на території багатьох держав і, отримуючи кримінальні доходи, контролюють величезні фінансові кошти, які можна порівняти з розмірами валового національного продукту деяких розвинутих країн.

Основними факторами, що сприяють розвитку транснаціональної злочинності, є відсутність: необхідних законів про боротьбу з організованою злочинністю загалом і транснаціональної зокрема; законів, що переслідують за відмивання “брудних” грошей; ефективно діючої системи правоохоронних органів; жорсткого валютного, фінансового, банківського, податкового та іншого економічного контролю, добре обладнаних кордонів і чітко налагодженої митної та міграційної служб; державного усвідомлення небезпеки “своєї” і “чужої” транснаціональної злочинності; політичної волі для боротьби з нею.

Сьогодні під транснаціональною організованою злочинною діяльністю слід розуміти здійснення злочинними організаціями незаконних операцій, пов'язаних з переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних засобів через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон'юнктури в одній або кількох іноземних державах для одержання істотної економічної вигоди, а також для ефективного ухилення від соціального контролю за допомогою корупції, насильства й використання значних розбіжностей у системах кримінального правосуддя різних країн.

Організована злочинна діяльність стає транснаціональною, якщо вона пов'язана з незаконними операціями з переміщення матеріальних і нематеріальних засобів через державні кордони, що приносять істотну економічну вигоду; при її здійсненні використовуються сприятлива ринкова кон'юнктура інших держав, значні розбіжності в системах

кримінального правосуддя різних країн, а також проникнення в їхню легальну економіку за допомогою корупції і насильства.

Транснаціональну злочинність можна визначити як системне функціонування злочинних організацій і співтовариств, що мають розгалужену мережу філій в інших країнах, які використовують міжнародні зв'язки для постійного здійснення глобальних незаконних операцій, пов'язаних з переміщенням потоків інформації, грошей, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних цінностей через державні кордони з метою використання сприятливої ринкової кон'юнктури в одній або кількох іноземних державах для одержання істотної економічної вигоди, а також для ефективного ухилення від соціального контролю за допомогою корупції, насильства й використання суперечностей і прогалин у системах кримінального законодавства та правосуддя різних країн.

Транснаціональна злочинність у сфері незаконного обігу наркотиків не є проблемою тільки країн “третього світу” або країн з перехідною економікою, де через слабкий розвиток легального сектора економіки і політичних інститутів держава значною мірою виявляється залежною від діючих на її території кримінальних угруповань, представники яких найчастіше обіймають ключові посади в органах публічної влади. Значну загрозу ця злочинність становить для країн, які традиційно належать до розвинутих, адже саме вона все частіше стає відчутним фактором регулювання суспільних відносин у важливих сферах життєдіяльності суспільства – визначає характер і спрямованість економічних процесів, формує політичну еліту, через корупційні й лобістські механізми створює необхідну їй правову базу, негативно впливає на формування суспільної свідомості, створює й активно впроваджує вироблені свої моральні цінності й підвалини.

Практика боротьби з транснаціональною злочинністю у сфері незаконного обігу наркотиків свідчить, що її діяльність, спрямованій на отримання надприбутків, протистоять правоохоронні органи, обмежені не тільки матеріальними ресурсами, а й не озброєні сучасними розробками кримінологічної науки щодо запобігання цій злочинності.

За останнє десятиліття й в Україні проблема вживання наркотиків перетворилася на загрозу здоров'ю населення, а наркоманія – у важку хворобу, що руйнує психофізичне здоров'я людини. Щорічно в Україні збільшується кількість осіб, які допускають немедичне вживання наркотиків: у 2002 р. перебувало на обліках за немедичне вживання наркотиків 112,5 тис. осіб; 2005 р. – 152 418; 2006 р. – 154 447; 2007 р. – 173 328; 2008 р. – 174 110; 2009 р. – 164 771; 2012 р. – 233 тис. осіб. У середньому на облік щорічно ставлять 21–29 тис. осіб, які допускають немедичне вживання наркотиків. Наприклад, протягом 2012 р. поставлено на облік 37 тис. осіб, а 2009 р. – 21 тис. осіб [1]. Прослідковується також підвищення латентності такого фонового явища, як наркоманія, адже кількість споживачів наркотиків, щонайменше у вісім – десять разів, перевищує реальний показник.

При загальному збільшенні кількості наркозалежних осіб спостерігається зменшення кількості злочинів, учинених ними та особами у стані наркотичного сп'яніння – з 51046 за 2011 р. до 45335 за 11 місяців 2012 р., що свідчить про позитивну динаміку – 11,2 % [2].

У структурі злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотиків, переважають такі злочини, як:

незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 Кримінального кодексу (КК) України) – 55,3 %;

незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК України) – 28,9 % (з них збут – понад 95,8 %);

організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК України) – близько 3,6 % (з них виробництво та виготовлення – понад 27,6 %);

схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 315 КК України) – 1,2 % (з них неповнолітніх – 24,5 %);

викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК України) – 0,4 %;

викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (ст. 313 КК України) – менше 0,4 %;

використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 306 КК України) – близько 0,2 %;

інші злочини – 10 % [3].

Основними центрами незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів є такі регіони, як Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Одеська, Миколаївська, Херсонська області та місто Київ.

Щодо поширеності викритих міжнародних наркоканалів на території держави у 2012 р., то найбільшу кількість їх ліквідовано у Луганській (33), Одеській, Харківській (по 26), Львівській (21) областях та в місті Києві (16).

Щороку зменшується кількість ліквідованих організованих злочинних груп та організацій (зокрема, що мали міжнародні зв'язки): 2005 р. – 551 (40); 2006 р. – 466 (28); 2007 р. – 420 (29); 2008 р. – 378 (18); 2009 р. – 379 (18); 2012 – 366 (17). Злочини у сфері незаконного обігу

наркотиків посідають важливе місце у структурі організованої злочинності, їх питома вага невідмінно зростає: 2005 р. – 1024 (питома вага 13,2 %); 2006 р. – 789 (19,8 %); 2007 р. – 957 (20,4 %); 2008 р. – 770 (21 %); 2009 р. – 949 (27 %); 2011 р. – 1233 (29 %), 2012 р. – 1766 (34 %) [4].

Працівниками служби боротьби з незаконним обігом наркотиків найбільше виявлено організованих злочинних груп, що займалися наркобізнесом у 2012 р., у таких регіонах: Харківській області (4), АР Крим, Дніпропетровській, Запорізькій, Луганській областях (по 3); Донецькій, Житомирській, Київській, Львівській, Одеській, Чернігівській областях (по 2), Вінницькій, Волинській, Кіровоградській, Полтавській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Хмельницькій, Черкаській, Рівненській, Чернівецькій областях та місті Києві (по 1). А у інших областях вже протягом 2008–2012 р. не було виявлено жодної організованої групи, що займається наркобізнесом [4]. На жаль, це є свідченням того, що основна частина злочинів, виявлених у сфері незаконного обігу наркотиків, припадає на “примітивні” діяння осіб, які перебувають на низькому (виконавському) рівні ієрархії наркодилерів (кур’єри, збувальники малих доз тощо). Недостатньо активно викриваються учасники транснаціонального наркобізнесу, що контролюють 90 % ринку наркотиків.

Щорічно вилучають велику кількість наркотичних засобів з незаконного обігу, їх вартість на чорному ринку постійно зростає. Зокрема, з незаконного обігу на території України протягом 2012 р. вилучено 10,2 т наркозасобів (за цінами чорного ринку на 1081,03 млн грн), з них: макової соломи – 5140 кг (30,9 млн грн); опію – 39,51 кг (9,88 млн грн); марихуани – 4,73 т (94,69 млн грн); героїну – 12,57 кг (11,95 млн грн); кокаїну – 0,89 кг (1,34 млн грн); психотропних речовин – 55,15 кг (16,54 млн грн) тощо [3].

Аналіз нелегального ринку наркотиків показує, що 80 % наркотиків виготовляються з наркосировини, яка вирощується на території України. Одним із джерел надходження наркосировини в незаконний обіг є витік з їх легальних посівів. Цьому сприяє значною мірою неконтрольоване збільшення площі легальних посівів маку та конопель, відсутність квот на вирощування цих рослин та недосконалість ліцензійних умов провадження господарської діяльності, пов’язаної із культивуванням та використанням наркотиковмісних рослин. Але незаконний наркоринок змінюється в частині поширення синтетичних та напівсинтетичних наркотичних засобів та психотропних речовин, насамперед, так званих “клубних” наркотиків: амфетаміну та кокаїну, а також збільшення незаконного відпуску отруйного лікарського засобу трамадолу (трамалгіну, трамалу) через аптечну мережу. Останнім часом спостерігається збільшення обсягів постачання контрабандних психотропних речовин (амфетамінів, метамфетамінів) в Україну з Польщі та нарковмісних медичних препаратів з території Румунії та Молдови. Це

пояснюється меншою їх вартістю по відношенню до вартості героїну і кокаїну та збільшенням попиту на них у молодіжному середовищі [3].

Відповідно до розділу XIII Особливої частини КК України, кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, охоплюють склади таких злочинів:

контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 КК України);

використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 306 КК України);

незаконні виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК України);

незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 КК України);

організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК України);

незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів (ст. 318 КК України);

незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 319 КК України);

порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320 КК України).

Наркоманія і незаконний обіг наркотичних засобів стають проблемою багатьох держав. Експансія незаконного обігу наркотичних засобів спостерігається практично у всіх регіонах світу. Однак радикальних засобів вирішення цієї проблеми сьогодні не знайдено. Існуючі національні моделі боротьби з розповсюдженням і споживанням наркотиків умовно об'єднують у три групи:

1) перша група – “група жорсткої політики”, у якій боротьба ведеться найжорсткішими засобами, аж до смертної кари, і законодавство щодо розповсюджувачів наркотиків максимально посилено. До них відносяться, насамперед, Малайзія, Іран і Пакистан. Статистичні дані при цьому свідчать, що, незважаючи на такі заходи, кількість злочинів, пов'язаних з наркотиками (зокрема з їх транспортуванням), зростає щорічно на 2–3 %;

2) друга група – “група жорсткого контролю”. Тут здійснюється жорсткий контроль за всіма видами наркотиків, відбувається активне протистояння наркомафії, але крайні заходи не вживаються. До них відносяться, зокрема, США, Великобританія, Франція. У США,

наприклад, у більшості штатів існує покарання не тільки за зберігання і вживання, а й навіть за спробу придбання наркотиків. В Англії та Франції наркоманів у судовому порядку відправляють на примусове лікування. Останніми роками в цих країнах відзначається рух у напрямі більшої жорсткості. Одночасно в цій групі країн, насамперед у США, боротьба з наркотиками поєднується з найпотужнішою інформаційно-пропагандистською кампанією, спрямованою, насамперед, на найбільш вразливі категорії населення – безробітних, учнів шкіл та студентів. Це пов'язано з усвідомленням гігантських втрат для суспільства, які є наслідком поширення наркоманії – щорічно збиток від неї оцінюється приблизно в 150 млрд дол.

3) третя – “ліберальна група”. Найбільш відомими її представниками є Голландія та Швейцарія. Багаторічний досвід багатьох країн світу з пошуку шляхів ефективного контролю над незаконним обігом наркотичних засобів дає змогу виділити низку результативних заходів. Ефективний контроль над незаконним обігом наркотичних засобів може бути забезпечений за допомогою реалізації комплексу заходів, серед яких найбільш важливе значення мають:

- організація досліджень, спрямованих на вивчення механізмів функціонування ринків їх збуту та індустрії, створення системи експертних оцінок ефективності спеціальних поліцейських програм;

- руйнування мозкових центрів наркозлочинності;

- розроблення єдиної концепції та стратегії боротьби з наркозлочинністю на національному та міжнародному рівнях;

- виділення значних фінансових коштів і матеріальних ресурсів, розроблення комплексних планів нанесення ударів по наркоорганізаціям, ефективної системи заходів з метою виявлення та конфіскації незаконних доходів, ліквідації каналів “відмивання” грошей і, звичайно, широкого міжнародного співробітництва;

- створення системи контролю за переміщенням прекурсорів. Хімікати, використовувані в підпільних лабораторіях, видобуваються виключно на підприємствах (базах, складах) легальної хімічної або фармацевтичної промисловості. Ці речовини мають як вітчизняне походження, так і імпортуються з інших держав. Визнаючи серйозність проблеми витоків прекурсорів з легальних підприємств, міжнародне співтовариство і законодавчі органи в деяких країнах прийняли спеціальні нормативні акти про управління легальним обігом прекурсорів. У 1988 р. була прийнята Конвенція ООН “Про боротьбу проти незаконного обороту наркотичних засобів і психотропних речовин”, відповідно до якої державний контроль повинен бути встановлений за обігом більше 20 речовин, які найбільш часто використовуються при незаконному

виробництві наркотиків. Список прекурсорів, контрольованих у рамках Організації американських держав, розширений до 49 найменувань [5].

Реагуючи на гостроту зазначеної проблеми, усіма членами Європейського Союзу (ЄС) прийнято стратегічні документи у сфері контролю над наркотиками. Так, сьогодні всі країни ЄС мають національні плани дій з питань наркотиків, і у половині з них національна політика з цього питання структурована відповідно до плану дій ЄС. Крім цього, розуміючи політичну важливість проблеми наркотиків у сфері зовнішніх відносин, члени ЄС, за підтримки Європейської комісії, напрацювали спільну позицію ЄС у сфері обігу наркотиків, у тому числі й у контексті рішень Спеціальної сесії ГА ООН 1998 р., що полягає в необхідності всебічної та збалансованої політики, яка має базуватися на перевірених даних, а також удосконалення системи моніторингу на глобальному рівні [6].

Основою політики ЄС у сфері контролю над наркотиками є профілактика наркоманії, що передбачає створення відповідного клімату в школах та інших навчальних закладах, роботу з батьками тощо. Набула поширення концепція “структурного втручання” з боку держави, спрямованого на формування безпечного та впорядкованого суспільного оточення, що формує негативне ставлення молоді до наркотиків. Цей підхід включає широкий спектр заходів – від запобігання палінню тютюну та вживання алкоголю в навчальних закладах до поліпшення дизайну шкільних приміщень та вдосконалення навчального процесу.

Крім цього, в ЄС розроблено низку підходів до профілактики осіб за певними критеріями, серед яких належність до певних соціальних прошарків, специфіка особистості тощо.

Так, “вибіркова профілактика” базується на соціальних та демографічних індикаторах, за допомогою яких виявляються групи ризику, такі як безробітні, бездомні, особи, які потрапляли в поле зору правоохоронних органів у зв’язку із вчиненням правопорушень, представники певних соціальних меншин тощо. Ця профілактика проводиться через специфічні групи, родини або місцеві громади і спрямована на представників “груп ризику”, що найбільш вірогідно можуть бути втягнуті у вживання наркотиків [5].

“Індикативна профілактика” спрямована на виявлення індивідуумів, які мають психологічні чи психічні проблеми, що можуть у подальшому призвести до вживання ними наркотичних чи психотропних засобів. До цієї категорії відносяться особи, які залишили роботу чи навчання, мають певні психічні захворювання або вже вживають деякі психоактивні речовини, схильні до антисоціальної поведінки.

Аналізуючи законодавчу базу ЄС, що регулює питання контролю над обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, слід відзначити її зв’язок із нормативно-правовими документами, що формують основу законодавства ЄС.

Ключовим документом, що регулює діяльність ЄС у сфері контролю над наркотиками, є Стратегія ЄС з наркотиків. Метою Стратегії визначено покращання добробуту суспільства та особи, захист громадського здоров'я, досягнення вищого рівня безпеки суспільства та застосування збалансованого та інтегрованого підходу до проблеми наркотиків, що передбачає адекватну увагу та узгодження заходів із зниження як попиту на наркотики, так і незаконної пропозиції цих речовин. З огляду на глобальний характер цієї проблеми, Стратегія визначає забезпечення міжнародного співробітництва – як між державами-членами ЄС, так і з третіми країнами – як одне з ключових завдань ЄС. У цьому контексті Стратегія виступає як рамковий документ, що врегульовує таке співробітництво. Однією з особливостей такого регулювання є те, що країни, які ще не є членами ЄС, можуть брати участь у низці установ ЄС, до компетенції яких входить контроль над обігом наркотиків. Це, у свою чергу, відкриває для країн, що бажають стати членами ЄС, можливості в реалізації ними своїх своінтеграційних намірів.

У рамках виконання Стратегії розроблено два плани дій: на 2005–2008 рр. та 2009–2012 рр. Виконання планів покладається на країни-члени, а Єврокомісія виконує функції з оцінки прогресу, моніторингу розвитку законодавства та координації дій на загальноєвропейському рівні, у тому числі й у сфері зовнішніх відносин. Перший план складався з 80 дій, що стосувалися боротьби з наркобізнесом, забезпечення громадського здоров'я, посилення правоохоронної системи, митниці та кримінального судочинства, а також зовнішніх зв'язків [7].

Особливу небезпеку становлять транснаціональні злочинні організації, які здійснюють виробництво, транспортування і поширення наркотиків. Вирішення проблеми боротьби з незаконним обігом наркотиків, як свідчить аналіз даних криміналістичної характеристики цих злочинів, може бути знайдене лише в подальшій інтеграції зусиль усіх держав світової спільноти.

В Україні наявна певна структура державних органів для боротьби з незаконним обігом наркотиків та з проблемою наркоманії.

Національна координаційна рада боротьби з наркоманією при Кабінеті Міністрів України покликана координувати діяльність усієї системи профілактики наркотизму в Україні [8].

Департамент боротьби з незаконним обігом наркотиків МВС України в межах своїх повноважень безпосередньо забезпечує розкриття тяжких злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотиків, здійснює в повному обсязі оперативно-розшукові заходи для виявлення злочинів у сфері обігу наркотиків і контролює виконання органами внутрішніх справ законодавства України, нормативно-правових актів МВС у цьому напрямі діяльності, розробляє і реалізує комплексні програми заходів боротьби з незаконним обігом наркотиків, аналізує причини й умови, які сприяють поширенню зазначеного явища, бере участь у міжнародному співробітництві з проблем поширення наркоманії, організовує і проводить

антинаркоманійну пропаганду через засоби масової інформації, розробляє проекти законодавчих актів України, відомчих нормативно-правових актів, взаємодіє з органами виконавчої влади, до компетенції яких належить протидія наркоманії [9; 10].

Україна, разом з іншими країнами, спрямовує свої зусилля на те, щоб наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори використовувалися лише за призначенням і здійснює заходи щодо контролю за цим процесом. З цією метою, відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України та наказу Міністра охорони здоров'я України, створено Комітет з контролю за наркотиками, що визнано та зареєстровано Міжнародним комітетом з контролю за наркотиками як компетентний національний орган, уповноважений здійснювати на території нашої держави контрольні-експертні функції у сфері виробництва, зберігання, імпорту та реалізації наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [11].

Заходи з контролю за наркотиками і протидії кримінальному наркотизму в Україні мають здійснюватися на основі єдиної державної політики, головною метою якої протягом найближчих років повинно стати попередження поширення незаконного споживання й обігу наркотиків, а в подальшому – зменшення їх кількості.

Необхідне і створення Програми єдиної державної політики у вказаній сфері, що передбачатиме:

забезпечення балансу заходів, спрямованих на попередження і припинення незаконної пропозиції наркотичних засобів та зменшення попиту на них;

удосконалення порядку регулювання законного обігу наркотичних засобів та боротьбу з їх незаконним обігом;

попередження незаконного споживання цих засобів;

лікування і соціальну реабілітацію хворих на наркоманію;

організацію дієвого митного і прикордонного контролю, припинення ввезення в Україну і транзиту через її територію наркотиків.

Нині пріоритетними напрямками протидії кримінальному наркотизму в Україні є такі:

профілактика наркоманії;

посилення законодавчого регулювання і вдосконалення нормативної бази антинаркотичної діяльності;

розвиток наукового підґрунтя і впровадження новітніх технологій у процес протидії наркоманії та діяльності наркобізнесу;

ефективне використання можливостей міжнародної співпраці.

Слід організувати підготовку фахівців для проведення роботи з реабілітації наркоманів, збільшити кількість лікувально-реабілітаційних наркотичних центрів, створити більш ефективні підрозділи боротьби з наркозлочинністю, розробити заходи кримінального покарання осіб, які розповсюджують наркотичні засоби та виготовляють наркотичні речовини в домашніх умовах, у тому числі за розповсюдження такої інформації в

Інтернеті. Держава, у свою чергу, повинна здійснювати фінансування медицини для розроблення препаратів-антинаркотиків і препаратів, що знімають наркотичну залежність.

Зважаючи на значний вплив засобів масової інформації на свідомість людей, бажано збільшити кількість та покращити якість телепередач, які допоможуть батькам у проведенні антинаркотичного виховання в сім'ї. Доцільна віктимологічна профілактика, пов'язана з наочним роз'ясненням наслідків уживання наркотиків.

Міжнародний аспект заходів протидії наркотизму полягає в здійсненні різноманітних правотворчих, правозастосовних та інших заходів боротьби з наркотизмом, що розроблюють і проводять на міжнародному рівні.

У міжнародній стратегії боротьби з незаконним обігом наркотиків слід акцентувати увагу на заходах, що мають охоплювати, насамперед, сферу профілактики і сферу відмивання злочинних грошей, тобто сфери, що торкаються стимулів та причин розвитку наркобізнесу.

Здійснення міжнародної допомоги в протидії злочинності, зокрема міжнародному наркообігу, означає постійну, спільну і погоджену, масштабне і різноманітну за формами і напрямками діяльність компетентних правоохоронних органів, що стосується загальних інтересів держав, які співробітничать, та спрямовану на досягнення єдиних цілей у боротьбі зі злочинністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розрахунки проводились на основі Експрес-аналізу про стан злочинності в Україні за 2012 рік. – К. : ДІТ МВС України, 2013.
2. Стан та структура злочинності в Україні 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.
3. Стрільців О. М. Незаконний обіг наркотичних засобів в Україні: стан і тенденції: аналітичний огляд за 2002–2008 роки / [Стрільців О. М., Крижна В. В., Карпенко Є. М. та ін.]. – К., 2010. – 78 с.
4. Інформація щодо наркоситуації в Україні за результатами роботи за 2005–2012 роки. – К. : ДБНОН МВС України, 2013.
5. Протидія незаконному обігу наркотиків: історія, практика, законодавство : [навч. посіб.] / [Никифорчук Д. Й., Стрільців О. М., Хрупа М. С. та ін.] ; за ред. О. М. Джужі. – К. : КНТ, 2006. – 240 с.
6. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання : навч.-практ. посіб. / [А. А. Бова, В. І. Женунтій, А. П. Закалюк та ін.]. – К., 2006. – 294 с.
7. Про стан боротьби з розповсюдженням наркотиків в Україні : Рішення Ради національної безпеки і оборони України. – К., 2005.

8. Про Національну координаційну раду боротьби з наркоманією : Постанова Кабінету Міністрів України // Збірник постанов Уряду України. – 1993. – № 10. – Ст. 212.

9. Настанова по організації та здійсненню органами внутрішніх справ боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів : наказ МВС України від 6 черв. 1995 р. № 365. – К., 1995.

10. Про утворення Департаменту боротьби з незаконним обігом наркотиків МВС України : наказ МВС України від 20 лип. 2002 р. № 730. – К., 2002. – 2 с.

11. Компетентные национальные органы, действующие на основании международных договоров о контроле над наркотиками / ООН. – Нью-Йорк, 1994.